

Laste ja noorukite vaimse tervise probleemid.

Kärolin Kajalaid

Kliiniline psühholoog
TÜK Psühhiaatriakliinik

Katriito Nõustamis- ja Psühhoteraapiakeskus

Täna räägime:

- Vanemate ja õpetajate roll lapse elus
- Probleemse käitumise erinevatest põhjustest
- Vaimse tervise häiretest ja nende märkamisest lastel
- Praktilistest oskustest, kuidas toimetada nende teadmistega koolikeskkonnas ja probleemset käituvate laste puhul

Laps on osa peresüsteemist, lapse kõige tähtsam suhe on suhe oma vanematega.

Õpetajate/sotsiaalpedagoogide ja teiste spetsialistide roll on tegelikult teisejärgulisem.

Lapse arengule pannakse alus juba enne
tema sündi, kui kohtuvad kahe inimese
geenid, hoiakud, harjumused,
väärtushinnangud jne

Lapse kohanemine maailmaga sõltub sellest, kui hästi saavad hakkama tema vanemad

- 1) Eraldumise ja iseseisvumisega oma vanematest
- 2) Iseendaga toimetulekuga (stress, vajadused jne)
- 3) Kohanemisega pereelu erinevate etappidega:
 - 1) Noor pere (meie kaks)
 - 2) Koolieelikutega pere (meie kaks ja meie väikesed lapsed)
 - 3) Kooliealistega pere
 - 4) Teisemelisega pere

Kokkuvõte vaimse tervise probleemide põhjustest

- 1) Lapse päritolu ehk juured (sh nii bioloogilised kui sotsiaalsed faktorid)
- 2) Vanemate toimetulek iseendaga (vaimne ja füüsiline tervis, turvatunne)
- 3) Vanemate toimetulek ema-isa rolliga (rollijaotus peres, hierarhia, piirid)
- 4) Vanemate toimetulek abikaasadena (paarisuhte konfliktid, rollid, piirid)
- 5) Keskkonnatingimused (turvalisus)

6) Somaatilised haigused (nii kaasasündinud kui elu jooksul omandatud)

7) Pere sotsiaalmajanduslik staatus

Mis on grupp?

Grupp (Nicky Hayes, 2002)

- Inimesed suhtlevad pikema ajavahemiku, mitte ainult väheste minutite jooksul
- Asjaosalised tajuvad gruppi grupina ja iseennast selle liikmetena
- Grupp loob oma normid, rollid ja ootused selle kohta, kuidas tema liikmed käituma peavad ning sanktsioonid nende jaoks, kes nende normidega ei kohandu
- Grupp arendab välja ühise eesmärgi või põhjuse tunde
- Grupi liikmete vahel kujunevad üht või teist liiki suhted.

Grupid lastekollektiivis

- Klass kui grupp
- Sõprade grupp väljaspool kooli
- Tüdrukud vs. Poisid
- Väikesed sõpruskonnad koolis
- Väikesed sõpruskonnad klassis
- „Kambad“
- Pinginaabrid

Omavaheline suhtlemine grupis (Arjaan Wit, 2006)

- Grupis toimub info vahetamine
- Väikesed killukesed – igal ühel oma teadmised, interpretatsioonid, väärtused.
- Toimub kognitiivne häälestumine (cognitive tuning) – et saavutada ühine arusaam grupi ülesandest.
- Grupi liikmete ühine arusaam

Grupi arengustaadiumid (Tuckman, 1965)

1. Forming - Moodustumise või kujunemise etapp – puudub või ei ole veel tekkinud selge arusaam grupi ühisest eesmärgist ülesande lahendamisel. Mitmetahuliste ja muutlike ülesannete korral kujunevad grupi normid üsna tasapisi ja vastuoluliselt.

2. Storming - Tormlemise või ründamise etapp – toimuvad katsed grupiliikmete poolt säilitada nägemust ülesandest ning avaldatakse survet eriarvamustele. Domineerib võistluslik käitumine ja konfliktid. Tekivad lahkkelid mitmetes küsimustes: eesmärgid, ülesannete jaotus, vastutus, juhtimine. Esineb rohkelt emotsioone. Etapi edukal läbimisel on tulemuseks normaliseerumine.

Grupi arengustaadiumid (Tuckman, 1965)

3. Norming - Normaliseerumine – hakkab kehtima reeglipärane käitumine, tunnustatakse eriarvamusi, kuidas ülesannet lahendada, kuid samas suudetakse tööd teha ühise eesmärgi nimel. Jagatakse vastastikku vajalikku teavet. Suhetes areneb empaatia, positiivsus ja tekib kokkukuuluvustunne.

4. Performing - Koostöö etapp - toimub töö ning selgub meeskonna efektiivsus ülesannete lahendamisel. Meeskonnas, kus normid pole kujunenud võib tekkida raskusi. Meeskonda mõjutavad negatiivselt liikmed, kes täidavad ainult endale suunatud rolli ja ebaefektiivne juhtimine.

5. Küpsuse etapp - hakatakse eesmärgipäraseid tegevusi lõpetama. See etapp ilmneb ajutistes meeskondades, kus toimub töö lõpetamine ja meeskond läheb laiali.

Neli olulist aspekti grupis (Baron ja Byrne, 2003)

- **Rollid** – erinevad funktsioonid grupi sees. Kasulik, kuna selgitab vastutust ja kohustusi. Võivad tekkida rollikonfliktid.
- **Staatus** – hierarhiad grupis. Erinevad rollid või positsioonid on seotud erineva staatusega.
- **Normid** – mängureeglid. Ütleavad grupi liikmetele, kuidas nad peavad käituma.
- **Kohesiivsus** – siduv jõud. Kõik see, mis põhjustab grupiliikmete jäämise gruppi.

Klass = meeskond

Hea meeskonnatöö tagab see, kuidas laduda vundamenti:

- tegevuse sihipärasus
- ühised eesmärgid ja visioonid
- vastastikune vastutus
- formaalsete erinevuste hajumine
- koordineeritud jagatud töörollid
- kõrge kvaliteet
- loov pidev arenemine
- vastastikune usaldus
- selgus põhikompetentsides

Õpetaja kui grupi liider - Liidri mõjuvõimu kolm allikat (Weber, 1921)

- *Mõistlik võim*, mis tõuseb uskumusest, et liider esindab seaduslikke norme ja reegleid.
- *Traditsioonivõim*, mis tõuseb uskumusest traditsioonide ja järjepidevuse tähtsusesse.
- *Karismaatiline võim*, mis tuleneb konkreetse liidri isikupärastest omadustest

Kuus erinevat sotsiaalse võimu vormi. (Collins ja Raven, 1969)

1. **Tasuvõim** – võim anda ühes või teises vormis hüvitusi.
2. **Sunnivõim** – võim karistada.
3. **Referentvõim** ehk **osutusvõim** – võim, mis on saadud tänu sellele, et teised soovivad end antud isikuga samastada.
4. **Ekspertvõim** – võim, mis tuleneb inimese suuremast asjakohasemast teadmisest (teistega võrreldes).
5. **Seaduslik võim** – mis on isikule teiste poolt antud ametikoha või teiste sotsiaalsete normide tõttu.
6. **Informatsiooniline võim** – võim, mis põhineb teatud informatsiooni omamisel või teadmisel.

Liidritel on mõni neist võimu vormidest, teisi võivad liidri kõrval või tema asemel omada teised grupi liikmed.

Liidriks olemine

Grupil võib olla mitu erinevat liidrit – sõltuvalt käesolevast ülesandest.
(Firestone, Lichtman ja CColamosca, 1975)

Viis tõhusa grupiliidri omadust (Krech, Crutchfieri ja BBallachey, 1962)

- Ta peab olema tajutud gruppi kuuluvana
- Ta peab jagama grupi väärtusi ja uskumusi
- Ta peab suutma grupi liikmetele eeskujuks olla
- Ta peab olema tajutud grupi eesmärkide saavutamisele kaasaaitajatenä
- Ta peab gruppi sellesse mittekuulujate ees positiivselt esindama

Hea liidri tunnused

Liider loob positiivse õhkkond meeskonnas. Positiivne meelestatus ning oskuslik probleemide lahendamine loob meeskonna, milles meeskonnatöö sujub võimalikult hästi.

Heale meeskonnatööle on omane:

- Meeskonnal on ühine kokkulepitud ja määratletud eesmärk
- Kõik tekkivad probleemid on meeskonna probleemid
- Otsuseid langetatakse koostöös
- Meeskonna liikmed vahetavad infot, teineteise tegevusest antakse aru.
- Iga liige kasutab oma erilisi oskusi ja võimeid ühise eesmärgi saavutamiseks.
- Meeskond saavutab koos rohkem, kui iga liige üksinda.
- Meeskonnatöö tähendab koostööd.

Probleemne käitumine – kuidas seda mõista?

Paljud lapsed käituvad aeg-ajalt klassiruumis sobimatult või selliselt, et nende käitumine segab teiste õpilaste tööd, keskendumist.

Pobleemsest käitumisest räägitakse ning seda vaadeldakse sageli läbi tagajärgede – millised on käitumise mõjud teistele. Väga lihtne on sellist käitumist ka sildistada kui „mitte kuuletumist“ (nt. kui laps keeldub klassi töös kaasa tegemast), „lugupidamatu“ (nt. kui laps kasutab ebasüüdsat sõnavara), „agressiivne“ (nt. Kui laps viskab raamatuga teisi).

HEA SEKKUMINE

ALGAB

VÄGA HEAST OLUKORRA HINDAMISEST!

Aga alustame algusest!

Lapse aju neurofüsiloogia

- 1) Aju kaal ja pea ümbermõõt
- 2) Ajukoore tihedus
- 3) Neuronite tihedus
- 4) Sünapsite tihedus
- 5) Püramidaalrakkude kuju ja suurus
- 6) Müelinistaioon

Bioloogilised faktorid

Aju plastilisus:

0-3 eluaasta jooksul arenevad elementaarsed ajupiirkonnad (baasilised, motoorsed ja sensoorsed).

5-7.e.a jooksul areneb frontaalsagar, mis vastutab planeerimise ja otsustamisvõimsuse eest ning motoorsete oskuste keskus – väikeaju

9-11e.a toimub veel üks suur aju restrukturisatsioon

Neuropsühholoogia

Lobus frontalis: enesekontroll, hinnang, arvamus, emotsionaalne regulatsioon; nooruses toimub ümberehitus.

Lobus parietalis: ühendavad kuulmise, nägemise ja taktilisuse signaale; välja arenevad 16 e.a.

Lobus temporalis: emotsionaalne küpsus; areng jätkub ka pärast 16 e.a.

Corpus collosum: intellekt, teadvus ja eneseteadvustamine; areneb välja/küpseb 20.e.a

Inimpsüühika arengu etapid (K. Bühler)

- I. (1e.a) “objektivisatsiooni staadium” – avanevad “aknad välismaailma” ja formeeruvad subjektiivsed seosed esemetega.
- II. (2 ja 3 e.a) “välismaailmaga seoste laienemise staadium”, lapse “mina” ületab asjade maailma.
- III. (6-7 e.a) “perekonnaga kohanemise staadium”
- IV. (alates 10.e.a) “oma mina ja subjektiivsuse domineerimisele tagasi pöördumise staadium”
- V. (alates 13.e.a) “seksuaalse arengu diferentseerumise staadium”

Piaget`i klassifikatsioon

4 põhilist kognitiivset arengustaadiumi:

Sensormotoorne (0 - 2 e. a)

Pre-operatsioonne (3 - 6 e. a)

Konkreetne-operatsioonne (7-11 e. a)

Formaalne-operatsioonne (12 -18 e. a)

Neuro-psüühilise reageerimise tasandid (V. Kovaljov)

Somato-vegetatiivne tasand (0-3a. vanuseni) – suurenenud üldine ja vegetatiivne erutuvus, kalduvus mao-sooletrakti tegevuse, toitumuse, une ja/või termoregulatsiooni häiretele, allergilisus, immuunsüsteemi nõrkuse tunnused.

Psühhomotoorse reageerimise tasand (4-7a.v.) –domineerivad hüperdünaamilisus, tikid, kogelus, mutism

Afektiivse reageerimise tasand (5.-10.a) – afektiivne erutuvus, hirmuseisundid, hulkurlus

Emotsionaal-ideotoorne tasand (11-17a.) – psüühikahäired formeeruvad ülekaaluliste mõtete baasil (düsmorfofoobia ja düsmorfomaania, anorexia nervosa, “monoidealismid” tendentsid, psühhogeensed situatsiooni reaktsioonid

Lapse- ja noorukiea jaotus

- Vastsündinuiga - 1. elukuu
- Imikuiga –1. - 12. elukuu
- Väikelapseiga –1.- 3. eluaasta
- Eelkooliiga –4.- 6. eluaasta
- Noorem kooliiga –6.-7. - 10. eluaasta
- Keskmine kooliiga – 11. –13. eluaasta
- Vanem kooliiga – 14. – 18. eluaasta

Vanusega seotud tegurid

Vanus	Normaalsed saavutused	Tüüpilised käitumuslikud probleemid	Psüühilised häired
0-2 a	Toitumine, uni, kiindumus	Kangekaelsus, ärrituvus, korraharjumuste kujunemise raskused	Kõne arengu häired, ärevushäired, foobiad
3-5 a	Kõne areng, korraharjumused, eneseteenindamine, enesekontroll, suhted kaaslastega	Vastu vaidlemine, tähelepanu nõudmine, allumatus, hirmud, hüperaktiivsus, ei taha õigel ajal magama minna	Kõne arengu häired, ärevushäired, foobiad
6-11 a	Õpivilumuste arenemine ning koolireeglite omandamine, mängud reeglipäraselt, vastutuse arenemine	Vastu vaidlemine, ei suuda keskenduda, häbelikkus, demonstratiivne käitumine	ADHD, õpivilumuste häired, koolitõrksus, distsipliini häired
12-20 a		Suurustamine, vastu vaidlemine	Anorexia, bulimia, kuritegevus, suitsiid, skisofreenia, depressioon, alkoholi ja narkootikumide tarvitamine

Soolised tegurid

Poisid	Tüdrukud	Poisid ja tüdrukud
■ADHD, ■kõne arengu häired, ■käitumishäired, ■vaimne alaareng, ■autism, ■enurees, ■lugemishäired	■Ärevushäired, ■noorukite depressioon, ■söömishäired, ■seksuaalne väärkohtlemine	■Käitumishäired noorukiteeas, ■laste depressioon, ■söömishäired, ■füüsiline väärkohtlemine ja hooletusse jätmine

Lastele omane psühhopatoloogia!

Eraldunud: eelistab üksindust, ei soovi suhelda, salalik, kartlik, pelglik

Sotsiaalsed probleemid: infantiilsus, ülemääraselt sõltuv, ei saa läbi kaaslastega, kannatab kiusamise all

Ärev/depressiivne: õnnetu, kurb, mahasurutud, murelik, tunneb ennast kasutuna, närviline, pinges

Somaatilised kaebused: pearinglus, väsimus, valud (tuimad, ägedad), peavalud

Lastele omane psühhopatoloogia!

Mõtlemishäired: kuuleb või näeb midagi mittereaalset, imelik käitumine, veidrad/kummalised ideed

Agressiivne käitumine: vaidleb, noriv/kiuslik ümbritsevate suhtes, ründab inimesi, lõhub võõraste/teiste oma asju

Tähelepanuhäired: hajameelsus, keskendumisraskused, ei suuda püsida paigal, segaduses olek

Delinkventne käitumine: puudub süütunne, halb seltskond (kamp), valetamine, hulkumine

Aktiivsus- ja tähelepanu häire

***Esinemissagedus* 8% - 12% lastel ja 1.2% - 7.3%
täiskasvanutel**

MZ > DZ (76%)

**Esimese aste sugulaste hulgas ADHD tõenäosus 2-9 korda
suurem**

M : N (4:1)

Komorbidsus teiste psühhiaatriliste häiretega 30-80%

Tähelepanematus:

jätab sageli detailid tähele panemata või teeb koolis, tööl või muudes tegevustes hooletusvigu

sageli korduvad raskused ülesannetele või mängudele keskendumisel

otsesel kõnetamisel ei näi sageli kuulvat

ei pane sageli tähele töökäsku ega saa kooli- või koduülesandeid tehtud (ei tulene tõrksusest või sellest, et ei saa juhtnööridest aru)

sageli korduvad raskused ülesannete või toimingute organiseerimisel

Tähelepanematus:

sageli väldib või põlgab ülesandeid, mis nõuavad pikaajalist vaimset pingutust (nt kooli- või koduülesanded), või ei taha neid sooritada

kaotab tihti ülesannetes või tegevustes vajaminevaid esemeid (nt mänguasju, pliiatseid, raamatuid, tööriistu)

laseb end kergesti häirida kõrvalistel stiimulitel

unustab sageli igapäevaseid toiminguid tehes asju ära

Hüperaktiivsus:

Vähemalt kuus järgmisest hüperaktiivsuse/impulsiivsuse sümptomitest on kestnud vähemalt kuue kuu jooksul, mitte sobides arengutasemega:

liigutab sageli närviliselt käsi või jalgu või niheleb istudes

klassis või muudes olukordades, kus eeldatakse ühel kohal püsimist, lahkub sageli oma kohalt

sageli ronib kuhugi või jookseb sobimatutes olukordades liigselt ringi (noortel või täiskasvanutel võib piirneda rahutustundega)

sageli korduvad raskused rahulikult mängimisel või millegagi tegemisel

on sageli „pidevalt kuskile minemas“ või tegutseb „nagu orav rattas“

räägib sageli üleliia

Impulsiivsus:

Vastab sageli küsimustele, enne kui need on korralikult esitatud

Sageli esinevad raskused oma järjekorra ootamisel

Katkestab sageli teisi või on teiste suhtes pealetükkiv (nt trügib teiste seltskonda)

Sotsiaalsed oskused – mis need veel on?

Eesmärgipäraselt omandatud käitumine, mis võimaldab edukalt suhelda ja funktsioneerida erinevates sotsiaalsetes keskkondades

Sisuliselt sotsiaalsed oskused on interaktiivsed

Käitumine on seotud keskkonnaga

Põhimehhanism on jälgimine ja matkimine

Sotsiaalne ebakompetentsus:

Väline käitumine – hüperaktiivsus, rahutus, antisotsiaalsus

Sisemine käitumine – ärevus, kartlikus, grupi tegevuse vältimine

Käitumishäired

KH iseloomustab korduv ja püsiv düssotsiaalne, agressiivne või muul viisil normist hälbiva käitumise mudel.

Käitumishäirete sümptomid

Varastamine

Agressiivne käitumine

Soovimatus koolis käia

Võõra omandi lõhkumine

Süütamine

Uimastite kasutamine

Düssotsiaalne käitumine

Agressiivsus inimeste ja loomade vastu

Väljakutsuv käitumine

Kestab vähemalt 6 kuud

Etioloogia

Psühhosotsiaalsed faktorid

Bioloogilised faktorid:

- Neurotransmitterid
- Geneetika
- Neurobioloogia

Proгноos: 40% düssotsiaalne isiksushäire täisksvanuna!

Käitumishäire kujunemine KKT mudeli järgi

Varased kogemused	Infostruktuurid	Sotsiaalse info protsessid	Käitumine	Tagajärg
Vägivald	Vaenulik maailm	Ülitundlikus vaenulike vihjete suhtes	Agressiivne käitumine	Kuritegevus
Agressiivsed eeskujud	Eesmärk end kaitsta	Vaenulik väärtõlgendus		
Ebaturvaline kiindumussuhe	Agressiivsed reaktsioonid	Arvab, et agressioon on otstarbekas		

Käitumishäired

Avalduvad ainult perekonnas:

- Düssotsiaalsed ja vägivaldsed kalduvused ainult pereliikmete suhtes
- Varastab raha, rikub riideid ja esemeid, mänguasju ja mööblit
- Tihti paneb põlema maja

Käitumishäired

Tõrges-trotslik:

- Tihti on see ca 10 a. laps, kes on sõnakuulmatu ja provotseeriva käitumisega.
- Düssotsiaalne
- Sotsialiseerinud ja mitte sotsialiseerinud

Kuidas olukorrast aru saada?

Milline on perekonna elustiil?

Kes on perekonnas liider?

Millistest printsiipidest lähtudes vanemad kasvatavad last?

Kas laps on manipuleerimise vahend vanemate vaheliste suhetes?

Millised oskused puuduvad lapsel suhtlemises?

Kuidas stabiliseerida igapäevast elu?

Kindel päevakava/režiim, turvaline rutin

Kool: regulaarne kooliskäimine, vastav õppekava, realistlikud eesmärgid

Sõbrad: tervisliku elustiiliga

Vaba aeg: struktureeritud, piirangud vastavalt eale, interneti kasutamine ajaliselt piiratud

Perekonna suhted: vanemad alati kätte saadavad, puudub vägivald, kained vanemad, rollid paigas

Kuidas vanemad saavad aidata?

Õpetada mängima

Anda võimalus suhelda

Leida objektiivsed seletusi läbikukkumisele

Toetada ja tunnustada

Ei anna efekti:

Sotsiaalsete oskuste alahindamine

Liiga range distsipliin ja piirangud, keeldumised ilma selgitusteta

Puudulik toetus ja hoolitsemine

Tõrjumine

Ärev laps tunnis

Erinevad uuringud on leidnud, et ärevushäirete tekkes on olulisel kohal geneetilised tegurid.

Tundlike laste puhul on suur tõenäosus, et kujuneb välja ärevushäire.

Juba lasteaias on selline laps keeruline, kuid võib juhtuda, et laps ei jõuagi lastekollektiivi enne, kui alles koolis.

Umbes 13% lastest ja teismelistest kannatab erinevate ärevushäirete all – mis tähendab 1 laps 8-st vanuses 9-17.

Ärev õpilane tunnis – millised on ärevuse erinevad võimalikud väljendusviisid?

Ärevus on evolutsiooniliselt meile kasulik ning mida väiksem on laps, seda kõrgem on tema ärevuse baasiline tase.

Psüühikahäirena väljendunud ärevus võib olla pidev ja saata last tema tegevustes kogu päeva jooksul või esineda hooti või ka seoses kindla stiimuliga.

Ärevus väljendub nii psüühiliste kui ka kehaliste tunnustena (sümptomitena).

Ärevuse psüühilised sümptomid

- Hirm,
- kontrolli kadumise tunne,
- võimetus ärevuse tõustes mõelda, olukorda analüüsida,
- tähelepanu koondumine hirmutavale stiimulile ja/või ärevuse väljenduseks olevatele kehalistele kaebustele.

Ärevuse kehalised sümptomid

- südamepekslemine,
- nõrkustunne,
- pearinglus,
- värin kätes või kogu kehas,
- pitsitustunne kurgus, neelamise võimetuse tunne,
- õhupuudustunne, raskused hingamisel,
- higistamine, kõhulahtisus, iiveldus kuni oksendamine,
- sage urineerimistung.

Kuidas aidata õpilast ärevusest üle?

- Harida ja treenida iseennast märkama
- Õppida ise ja õpetada lastele ärevuse maandamise tehnikaid.
- Luua hea suhe ning olla positiivseks eeskujuks.
- Püüda luua füüsiliselt ja emotsionaalselt toetav keskkond:
 - kaasata last aktiivsetesse tegevustesse ning jälgida, et ka häbelikud lapsed saaksid osa võtta
 - kasutada klassiõpilasi tugiisikutena
 - pakkuda struktureeritud sotsiaalseid tegevusi ja juhendada sotsiaalseid suhtlusolukordi
 - tasustada iga eduka pisikese sammu eest.

- Ülitundlik või kartlik laps vajab tingimata rohkem kohanemisaega
- Vajab abi suhete loomisel. Suunata aktiivsemaid ja enesekindlamaid lapsi koos temaga tegutsema.
- Toetava ja mõistva keskkonna loomine.
- Last ei aita, kui me talle kinnitame „ära karda, see ei ole hirmus“, sest tema jaoks on see olukord hirmus.
- Aidata meenutada olukordi, kus laps oma hirmust jagu sai
- Õpetada sotsiaalseid oskusi, positiivset enesesisendust, lõdvestustehnikaid.

Andekus kui probleemide allikas.

Mida tähendab andekus?

Pole olemas kindlat kriteeriumi, mille järgi andekust hinnata.

a) Üldandekus

b) Valdkonna spetsiifiline

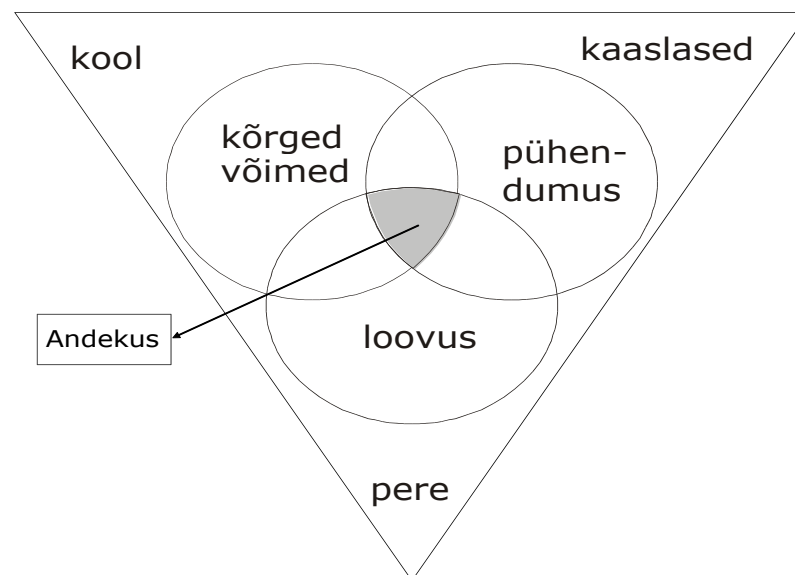
Kaasaegsed andekuse mudelid vaatlevad andekust kui arengut, mis on seotud muutustega toetuses, takistustes ja ülesannetes. (Van Lieshout ja Heymans, 2000)

Andekus on individuaalne potentsiaal saavutada silmapaistvat edu ühel või mitmel alal (Urban ja Cropley, 2002)

Renzulli-Mönksi mudel

Kirjeldab andekust kui kõrgete üldiste vaimsete võimete ja/või erivõimete, loovuse ning pühendumuse/motivatsiooni ühisosa, mille arengut mõjutab lapse kõige lähim ümbrus – kodu, kool ja kaaslased.

Andekus on peidus igas lapses – seda saab arendada ja luua!

Iga laps on andekas - Millised saladused on peidus andekates õpilastes?

- ulatuslikum teadmiste baas ja parem võimekus nende kasutamiseks.
- eelistavad keerukamaid, rohkem väljakutset pakkuvaid ülesandeid
- probleemide lahendamisel ilmutavad suuremat efektiivsust probleemi/ülesande olemuse väljatoomisel ja liigitamisel
- kiiremad lahendajad, kuid kulutavad rohkem aega lahenduse planeerimise faasile ja kohandavad suurepäraselt protseduurilisi oskusi
- paindlikumad probleemi lahendamise strateegiate valikul
- märksa paremad metakognitiivsed ja eneseregulatsiooni oskused

Kuidas kujundada andekat mõtlemist (Barfurth, 2009)?

- mõtlemist ja (aine)sisu õpitakse samaaegselt – integreeritud õppimine – mõtlemise õppimine toimub samaaegselt teadmiste omandamisega mingis valdkonnas.
- mõtlemisest õppimine ja samaaegselt õppimine, kuidas mõelda – õppimine „mõtleva oma mõtlemise üle“ arendab metakognitiivseid oskusi, õppimine „kuidas mõelda“ õpetab mõtlemise organiseerimist ja praktikat.
- pöörata tähelepanu üleüldistamisele – õpetada strateegiate kasutamist erinevates olukordades.

Mil moel erineb andeka õpilase käsitlemine õpikeskkonnas tavalise õpilase käsitlemisest?

- nõuab õpetajalt andekust ja loovust rohkem
- nad vajavad keerukamaid ülesandeid, et tund ei tunduks igav.
- neid köidavad pigem interdistsiplinaarsed ülesanded
- ülesanded, mis kasutavad abstraktseid mõisteid ja kontseptsiooni (asjade muutumine, teaduslikud vahendid, põhjus ja seos).
- grupidööd, väitlused, loov kirjutamine, uurimine.
- oluline loovust soodustav keskkond, mitte loovust pärssiv ja tuupimist soodustav keskkond.

Kuidas reageerivad andekale õpilasele klassikaaslased?

Sõltub kogu klassikollektiivi ja koolikollektiivi mikrokliimast

- sildistamine kui „tuupur“, „nohik“ jms
- ärakasutamine maha kirjutamisel
- kiusamine „õpetajale pugemise“ eest
- positiivne liider
- motivaator teistele
- abistaja õpetajale

TÄNÄN KUULAMAST!